

Robert Haas - Anjelica

Jak zní hudba sfér?

Dr. EMIL PÁLEŠ

ŘECKÝ MUDRC PÝTHAGORÁS JAKO PRVNÍ UČINIL OBJEV, ŽE HUDEBNÍ INTERVALY JSOU VLASTNĚ MATEMATICKÉ POMĚRY DÉLEK STRUN ČI FREKVENCÍ. LIBOZVUČNÉ INTERVALY LZE VYJÁDŘIT JAKO POMĚRY MALÝCH CELÝCH ČÍSEL, NA ROZDÍL OD NELIBOZVUČNÝCH. A KAŽDÝ INTERVAL MÁ SVOU SPECIFICKOU KVALITU - VYVOLÁVÁ JINOU DUŠEVNÍ NÁLADU. NAPŘÍKLAD POMĚR 5:4 TVOŘÍ VELKOU TERCII, KTERÁ JE ZÁKLADEM DUROVÉ TÓNINY A ZPŮSOBUJE RADOST. O NĚCO MENŠÍ POMĚR 6:5 UŽ TVOŘÍ MALOU TERCII, MOLLOVOU TÓNINU A PŮSOBÍ TESKLIVĚ, VYVOLÁVÁ SMUTEK. PROČ JE TOMU TAK, TO JE DODNES ZÁHADOU A PŘEDMĚTEM ZÁJMU NEJLEPŠÍCH NEUROVĚDCŮ.

Pýthagorejce fascinovalo zjištění, že čísla nejsou jen pouhé kvantity, ale že je i duševně prožíváme spojené s jistými kvalitami. Třeba sedmička je číslo času, čtyřka číslo prostoru, trojka je duchovní. I planety na nebi mají svou oběžnou dobu a tím frekvenci. Vydávají tudíž jakýsi tón – čím pomalejší těleso, tím hlubší tón. Sedm planet tvoří na nebi sedmistrunnou lyru. Obíhající tělesa souzní a tvoří světovou hudbu neboli harmonii sfér. Tato sférická hudba je neslyšitelná snad proto, že je stejná od našeho narození – podobně jako když lidé žijící u vodorovného zapomenou na jednotvárný zvuk vody.

Sedmička je číslo času, čtyřka číslo prostoru, trojka je duchovní.

Při pohledu na oběžné doby planet však zjistíme, že tvoří převážně disharmonické disonance. Jen v případě tzv. orbitální rezonance se nebeská tělesa vzájemně gravitačně prováží a vytvoří celočíselné, harmonické oběžné intervaly. Oběhy Pluta a Nepčuna jsou sladěny do poměru 2:3 a zní

jako čistá kvinta. Jupiterovy měsíce obíhají v oktávách, a právě díky tomu vzniká v jejich nitru teplo, led taje na vodu a může tam existovat život. Zem s Venuší se blíží k poměru 8:13, což je hudebně vzato malá sexta. Je to ten nejdolejší interval – vyvolává touhu, připomíná pláč. Chopinova nokturna hojně využívají sextu. Bohyně, inspirátorka lidských citů, tak tančí se Zemí na melodii, která se nás tklivě dotýká a vyvolává silné city – je to náhoda?

V křesťanském středověku myšlenka hudby sfér nabrala ještě osobnější, zvnitřnělou podobu. Církevní otcové říkali, že jde o nehmotnou harmonii stvoření, jakou lze vnímat jen duchovně. Jen svatí a mystikové, kteří se díky odříkání očistili a odpoutali od těla, směli nahlédnout tuto dokonalost. Sedm sfér planet tvoří sedmero nebes. V každém nebi sídlí jeden andělský kůr v čele s jedním ze sedmi archandělů. Andělé tvoří kůry, tedy zpívají nebo hrají na hudební nástroje. Na středověkých malbách vidíme celé orchestry andělů – s harfami, loutnami, flétnami, houslemi, trubkami či bubínky. Co to znamená?

Pythagorás

Andělé jsou živoucí Platónovy ideje, pravzory. Každý archanděl ztělesňuje jednu ctnost, jednu duševní sílu dovedenou k dokonalosti. Každý z nich vlévá do lidské duše svou kvalitu. Tyto kvality jsou duchovní, morální. A zážitek zjevení je vnitřní, introspektivní. Andělé nejsou fyzičtí. Proto když je chceme nějak zviditelnit, vyjádřit, můžeme sáhnout jen po něčem vnějším, co se jim podobá, a tak vzniká symbol. Správný symbol však musí být opravdivý, přesný. Znak může být libovolný, ale ne tak symbol. Ten musí být svou vnitřní kvalitou spjat s tím, co symbolizuje. Například prožitky ctností se před vnitřním okem imaginace spontánně mění v lidské postavy ušlechtilých rysů, jejichž fyziognomie

odpovídá daným mravním kvalitám. Takové imaginace můžeme pak vzít za pravdivé vizuální zachycení přítomnosti andělů.

Hudba je nevizuální, a proto nejduchovnější ze všech umění. Hudební metafora andělů je proto nejdokonalější. Nic pozemské nemůže napodobit andělskou přítomnost bezprostředněji a výstižněji nežli hudba. Každý kůr představuje jistou mravní kvalitu. Dosáhnout tuto kvalitu můžeme buď tak, že se k ní vyvineme, aktivním duchovním úsilím, anebo nám ji může zvenčí a na chvíli připomenout hudba.

Hudba je nejduchovnější ze všech umění.

Není proto lhostejné, jaký nástroj dáme do rukou jakému andělu. Současní výtvarníci na to zapominají. Ke každému kůru patří ty nástroje, jež vyvolávají příslušný hudební zážitek – duševní náladu připomínající to, co inspiruje daný kůr. Například andělé prvního kůru (nejbližší lidem) jsou duchové sféry Měsíce. Jejich dětská radost a čistota je mravní kvalita, jakou nám ve vnějším světě připomíná stříbrná zvonkohra. Archandělé obývají druhé nebe a flétna nebo píšťaly příbuzné lidské řeči oslovují v nás merkurický proces myšlení. Knížectva ze sféry Venuše se dotýkají lidské duše stejně jako rozechvělé, teskné smyčce. Sluneční mocnosti inspirují hrdiny a jejich příchod je jako rozbřesk, jako vítězné fanfáry. Síly, andělé Marsu vlévají odvahu a statečnost vojákům. Do rukou Sil proto patří bubny, které podněcují lidskou vůli. Panstva se svým jupiterským klidem a všestranností mají něco společného s drnkacími nástroji z rodiny loutny. A trůny, obyvatelé nejzazší sféry Saturna, zaznívají do světového bytí jako bázeň vyvolávající hluboké dunění Gongu.

Různé nástroje mají svůj specifický charakter, svou barvu, a proto se hodí k různým hudebním tématům. Ovšemže nejen volba nástrojů, ale i další hudební prostředky mají své duševní účinky. Pro klasicismus typický *rytmus* je například merkurický, zatímco *rubato* je venušinský prostředek, protože narušením pravidelného tempa podněcuje citění. *Crescendo* je martické. Gustav Holst řadu takových prostředků využil ve své symfonické suítě *Planety*.

Bouguereau - Song of the Angels

Skladatelé žijící před Bachem přiřazovali stupnice planetám, andělům a bohům.

Od té doby, co se zavedlo temperování, zúžil se počet tónin víceméně na dvě – *dur* a *moll*. Kdysi v přirozeném ladění měla každá stupnice svůj osobitý charakter a přenášela duši do jiné nálady. C dur, D dur, E dur... nebyly stejné, protože obsahovaly nestejně intervaly mezi notami. Skladatelé žijící před Bachem zcela vědomě přiřazovali stupnice k planetám, andělům, bohům a zkoumali jejich účinky. Stupnice A moll prý podněcuje zamilovanost, a proto je tóninou Venuše. Sluneční tóninou je B dur, protože pozdvihuje duši k velkoleposti a majestátu. Jestli chce skladatel dosíci prohloubení a melancholie, ať zvolí saturnskou tóninu E moll.

Dle starých představ však andělská hudba není jen taková jako lidská hudba. Má tvořivou moc. Andělé jsou hlásky Božího slova, skrze které byl stvořen svět. Stvoření bylo vysloveno, vyzpíváno duchovními bytostmi. Přírodní i kulturní formy jsou zhuštěná hudba. Dějiny se odehrávají v cyklech založených na sedmičce. Sedm arch-

andělů na čele sedmi kůrů cyklicky inspirují svět jako duchové času. Zjevení Janovo vykresluje světové drama, jak se odehrává v sedmi epochách, z nichž každou zahajuje jeden anděl zatroubením na polnici (Zj 8:2). Sedm duchovních kvalit podobných sedmi tónům stupnice tak utváří dějiny.

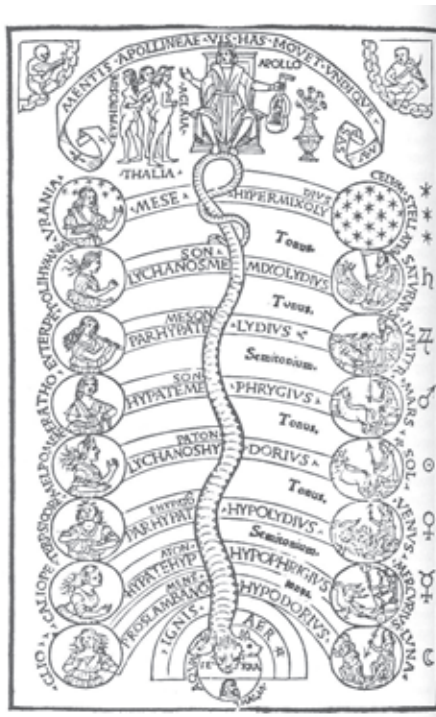
Každý anděl vládne 354 let a 4 měsíce.

Johannes Trithemius, opat ze Sponheimu na sklonku středověku zapsal i jména, pořadí a přesná data, který anděl kdy vládne. Orifiel, Zachariel, Samael, Michael, Anael, Rafael, Gabriel jsou archandělé Saturnu, Jupitera, Marsu, Slunce, Venuše, Merkuru, Luny. Každý z nich vládne 354 let a 4 měsíce, než jej vystřídá další archanděl. Za 2480 let se pak vystřídá všech sedm a celý cyklus se opakuje. Jako vládcové času následují jeden za druhým v tomhle pořadí: Orifiel, Anael, Zachariel, Rafael, Samael, Gabriel, Michael (a opět Orifiel).

Co je to za pořadí? Sedm duchů tvoří sedm duchovních tónů nebeské stupnice: C, D, E, F, G, A, H. Počínaje u C a posouvaje se vždy o osm půltónů

nahoru máme: C, G, D, A, E, H, Fis, Cis... Je to kvintový kruh! Tedy duchové času se střídají podle základní zákonitosti v hudbě – po kvintovém kruhu. Inspirují kulturní epochy a tvoří jakousi světovou hudbu. A opat Trithemius hned na začátku svého pojednání říká, že je to názor mnoha moudrých mužů ze starých časů, jež žili dávno před ním. Od konce 19. století prý žijeme v epoše archanděla Slunce, Michaela.

Až potud by na tom nebylo nic nevšedního, kdyby šlo jen o další planou spekulaci, jakých bylo v antice mnoho. Nauka je to známá i akademikům, ale předpokládalo se, že nemá nic společného se skutečností. Překvapení a rozčilení vyvolala až má práce před dvaceti lety. Podařilo se mi ukázat, že nauka o duších času popisuje reálné střídání kulturních epoch v dějinách. Michael je inspirátor filosofie a v jeho epoše skutečně zazářili největší myslitelé. Samael je duch války a jeho čas je skutečně časem militarismu. Rafael je patron lékařství a v jeho obdobích medicína reálně vzkvátá. Gabrielovým darem je představivost a spolu s ním opakovaně vystupují nejslavnější malíři i spisovatelé. Nejlepší hudební skladatelé a básníci tvoří pod křídly Anaela, ducha lásky. Zachariel ztělesňuje pravzor královské spravedlnosti a vzorová panovníci se rodí nejhustěji právě v zacharielských obdobích. Nakonec s Orifielem, jako andělem vlévajícím nám hloubku, vážnost a respekt k autoritě, se fakticky vrací období hierarchické centralizace a také mnišská hnutí. Obrazně řečeno, když

Gafurius Practica musicae

saturnští duchové udeří na svůj gong, celý svět zvažní. Nastává epocha politického absolutismu. Pak venušinské bytosti rozeznějí své smyčky a svět se zamiluje, začíná romantismus. A tak dále. K lidské přirozenosti patří sedm duševních procesů či schopností – sedm základních emocí, sedm druhů inteligence. V každé době vystoupí jiná z těchto sil do popředí, a to dává

kulturní epoše její charakter. Starověká nauka o duších času nebyla čistou spekulací, byla založena na zkušenosti. S pomocí statistické historiometrie se mi podařilo ukázat, že to tak je. Ale proč je to tak, to je nová otázka, před kterou teď věda stojí.

Jaký podnět si z toho můžeme vzít pro náš osobní růst? Lidská duše zní jako hudba. Sedm duševních pravzorů je jako sedm tónů stupnice. Naší úlohou je uvést tyto síly v harmonický soulad. To znamená poznat je a pěstovat smysl pro správnou míru – kdy, kde a s kým je vhodné rozeznít více či méně tu či onu duševní notu, duševní barvu. Život je umění a schopnost udržovat rovnováhu všech duševních sil přináší svobodu, mír a štěstí. Z jednostranných sklonů vznikají vyhraněné typy osobnosti, které pak musí nevyhnutně utrpět svůj typický biografický osud. V tom nám dějiny můžou být velkou učitelkou. Z kolektivní fixace na různé „ismy“ vyrůstaly civilizace, které pak musely zaniknout pro svou jednostrannost. A v přírodě tak vznikaly specializované druhy, jež byly odsouzeny k vyhynutí.

Nejvyšší umění je umění života, dovednost utvářet vztahy a být v souladu sám se sebou. Abychom se stali mistry, musí být nástroj naší duše čistě naladěný. 🌍

Dr. Emil Páleš - www.sophia.sk

Bývalý vědecký pracovník Slovenské akademie věd. Založil neziskovou organizaci Sophia a vede Školu angelologie zaměřenou na integrální studia. Je objevitelem cirkasemimileniálních (= přibližně 500letých) cyklů v kulturních dějinách. Výsledky svého původního výzkumu shrnul v knize *Angelologie dějin, Synchronicita a periodicitiv v dějinách*.

